

Міністерство освіти і науки України

Гагаузька мова

5–9 класи

Програма

для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з
вивченням мов національних меншин

Автори: Мілков А. М., Чебанова М. Ф., Кішлалі Є. В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма курсу гагаузької мови для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням мов національних меншин розроблена відповідно до мовної ситуації і мовної політики в Україні.

Гагаузька мова є рідною мовою гагаузького народу. Знання цієї мови дає змогу учням прилучитися до культурних надбань рідного народу.

Головна мета курсу гагаузької мови в школі з українською мовою навчання полягає у виробленні в учнів умінь і навичок вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами гагаузької мови в усній і писемній формах, – її стилями, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо).

Навчальні завдання:

- ознайомити учнів зі структурними явищами гагаузької мови, а також її походженням, роллю в становленні та розвитку народу, культуротворчою функцією, значенням як засобу пізнання, спілкування, а також місцем у світі;
- навчити учнів користуватися багатством засобів рідної мови на засадах практичного засвоєння основних мовних понять, визначень та правил; формувати мовленнєві уміння і навички;
- розкрити красу та багатство гагаузької мови;
- забезпечити засвоєння норм гагаузької літературної мови;
- формувати знання про етнокультурну специфіку гагаузького народу в рамках соціокультурної лінії.

Виконання цих завдань забезпечується наявністю в змісті курсу основних відомостей про мову і мовлення та норми літературної мови, переліком вимог до навчальних досягнень учнів.

Мовна лінія визначає особливості фонетичної, лексичної, словотворчої, граматичної та правописної систем гагаузької мови. До її складу входять ключові поняття фонетики, лексикології та фразеології, словотвору, морфології і синтаксису, орфографії та пунктуації.

Комунікативну лінію складає система понять, пов'язаних із мовленням, та практичних умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо). Основні відомості, що насамперед потребують вивчення, – мова і мовлення, адресат мовлення, стиль і тип мовлення, монолог і діалог (полілог), гагаузький мовленнєвий етикет.

Соціокультурна лінія програми реалізується, головним чином, у змісті вміщених у підручнику та дібраних (складених) учителем практичних завдань і вправ, у тематиці усних висловлювань та творів учнів. Значне місце на заняттях з мови мають посідати тексти, що розкривають патріотизм, совісність, повагу до праці і людей праці, до матері, а також поцінування милосердя, доброти, скромності, безкорисливості, миру і злагоди між людьми. У програмі подається перелік орієнтовних тем з розвитку зв'язного мовлення.

Програма складається з таких частин:

- відомості про гагаузьку мову та норми літературної мови;
- зв'язне мовлення;
- вимоги до знань і вмінь учнів.

Програма передбачає вивчення таких лінгвістичних понять, фактів і закономірностей, які забезпечують необхідний для учнів обсяг знань з гагаузької мови. Ці знання є базовими для формування правильного уявлення про структуру гагаузької мови, забезпечують оволодіння літературним мовленням.

До програми включено також конкретні вимоги щодо змісту роботи з культури мовлення.

Заняття з мови мають сприяти розвитку логічного мислення учнів, умінь аналізувати, порівнювати та узагальнювати мовні явища; наводити потрібні приклади, докази, робити висновки; добирати і систематизувати матеріал відповідно до теми та основної думки висловлювання; будувати логічно правильне й композиційно завершене висловлювання; складати план виступу, тези, конспекти.

Вивчення мовних явищ гагаузької мови має проводитися у порівнянні та спираючись на знання учнів з української мови або російської мови, якщо програма опановується учнями у школах (класах) з російською мовою навчання, а також, якщо російська мова вивчається як предмет.

У системі практичних завдань і вправ чільне місце на заняттях з мови мають посідати конструктивні та творчі вправи, пов'язані з розвитком мовлення учнів, а також робота щодо відновлення деформованого тексту, редагування, виправлення наявних мовленнєвих недоліків і помилок, переклад з української.

Формулюванню завдань до вправ бажано також надавати й проблемного характеру, спрямовувати на розвиток пізнавальної активності і самостійності учнів.

Навчання має бути інтенсивним, тобто напруженим, дійовим, а головне – продуктивним, таким, що забезпечує досягнення вищого кінцевого результату – міцного засвоєння учнями знань з предмета, сформованості в них практичних умінь і навичок.

Програма побудована здебільшого за лінійним принципом.

Вивчення програмного матеріалу будується з урахуванням міжпредметних зв'язків. Це сприятиме поглибленому розумінню мовних явищ, розширенню світогляду учнів, формуванню в них умінь застосовувати суміжні знання з інших предметів.

Шкільний курс гагаузької мови є цілісним з 1-го до 12-го класу, тому вчитель, який працює у 5–12 класах, повинен знати обсяг відомостей про мову та вміння, набуті учнями в початкових класах.

Засвоєння учнями орфоепічних і граматичних норм гагаузької мови відбувається під час вивчення фонетики, лексики, словотворення, морфології, синтаксису, а також у процесі роботи з розвитку зв'язного мовлення.

Робота з розвитку мовлення тісно пов'язана з формуванням навичок виразного читання, що виявляється в умінні розрізняти наголошені й ненаголошені склади, інтонувати речення, прискорювати й уповільнювати темп мовлення, робити правильний логічний наголос у реченні.

Для розвитку навичок виразного читання особливе значення мають й уроки з синтаксису, які дають змогу додаткових спостережень над інтонацією.

У програмі поданий орієнтовний розподіл годин. Учитель в разі потреби може вносити в нього певні корективи, не скорочуючи, втім, кількості уроків зв'язного мовлення.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 5–12 класів з гагаузької мови проводиться відповідно до критеріїв, затверджених Міністерством освіти та науки України з мов національних меншин.

Програма відповідає Державному стандарту та Типовим навчальним планам загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з вивченням мов національних меншин, в яких передбачене вивчення національної мови (інваріантна частина) – 2 години на тиждень.

Програма може бути використана й у загальноосвітніх навчальних закладах з російською та іншими мовами навчання, в яких передбачене вивчення національної мови за рахунок годин варіативної складової навчальних планів.

5-ci sınıf

(68 saat, 2 saat haftada)

Saat	Ürenmä programının içindekiläri	Devlet standart ürenicilerin uurları
1	LİNGVİSTİK MAANANIN ÇİZGİSİ GİRİŞ	
2	Dilin maanası halkın yaşamasında	Uşaklar lääzim bilsinnär:
10	Sintaksis hem noktalama Çümlä, onun gramatika temeli. Sadä hem hem katlı cümlelä. İçindeki maanalara görä cümlelä (annatma, soruş, izin hem şaşma). Duygulu cümlelä. Cümlelerin baş payları:subyekt hem predikat. Cümlelerin ikincili payları: tamannık, bellilik, hallık. Lafetmek kültürü. Annatma, soruş, izin hem şaşma cümleler. Cümlelerin gramatika temeli: subyekt hem predikat. Sadä hem katlı adlardan predikatlar. Çizgi subyektin ikincili payları: tamannık, bellilik, eklembellik hem hallıklar (er, sebep, neet, zaman, nicelik). Birsoy paylı cümleler. Cümlelä danışıklan. Durguçluk nişannarı danışıklarda. Katlı cümlelä. Virgül sadä cümlelerin arasında. Doorudan söz. Dialog. Polilog. Okul predmetlerin baalantıları. Danışıklık hem dialoglar literatúra yaratmalarında (literatúra).	• ne üreniler sintaksistä hem noktalamada;• haberleri sadä hem katlı cümlelä için, baş hem ikincili cümlä paylar için, danışıklan hem doorudan sözlän cümlelä için, üreneli noktalama kurallarını;• ayırmaa sadä hem katlı cümleleri;• ayırmaa cümleleri içindeki maanalara görä: bulmaa şaşma cümleleri;• bulmaa baş hem ikincili payları, başsoylu payları, danışınları;• göstermää avtorun sözlerini hem doorudan sözleri;• dooru kullanmaa lafetmektä cümleleri hep türlü düzülmüş hem içindeki maanalarına görä, kurmaa tekst dialoglan;• ne annadêr fonetika,yazmak hem sölemäk;• ana dilimizin seslerini hem bukvalarını;• alfaviti, ani hep bukvanın var kendi adı.
15	Fonetika hem grafika Lafetmenin sesleri. Bukvalar. Gagauz dilin alfaviti.Seslerin hem bukvaların kullanması. Vokallar. Vokal garmoniyası gagauz dilindä. Diftonglar.Uzun vokallar.vokal dönmeleri a/ê, a/e, ä/e, ü/ä. A, ı, u, ü, i vokalların ikilenmesi. J, ç, ş konsonnarın ardına vokalların dooru yazılması. Konsonnar. Konson dönmeleri h, v, k konsonnarı da dooru yazılması. Konson garmoniyası. Kısım. Urgu. Lafetmenin kulturası. Urganun eri gagauz laflarında. Urgulu vokallar hem urgusuz.Tanişmak sözlüktän. Okul predmetlerin baalantıları. Sesyazmak. Rifma şiirlerdä (literatúra).	• ayırmaa lafların içindä urgulu hem urgusuz vokalları, yımışak hem çetin konsonnratı, uzun vokalları hem ikili konsonnarı;• payetmää lafları kısım, yapmaa lafa fonetika analizi;• aramaa hem bulmaa laflarda yannii bukvaları;
15	LEKSİKA HEM FRAZEOLÖGİYA	

Saat	Üürenmä programının içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
8	Leksika maanası. Çokmaanalı laf hem birmaalı laf. Lafın maanası. Lafın maanaları: leksika maanası, birmaanalı, çokmaanalı laflar. Omonim. Sinonim. Antonim. Haliz gagauz lafları. Yabancı (alma) laflar. Arhaizmalar. Neologizmalar. İnternaşional laflar. Dialekt lafları hem literatúra dili. Profesional lafları. Frazeeologizmalar. Lafetmenin maanasına göre. Sinonimlerin, antonimlerin hem omonimlerin kullanması. Okul predmetlerin baalantıları. Dialektizmalar, arhaizmalar, neologizmalar, frazeologizmalar artistik yaratmalrında terminlär (literatúra, tarih, matematika). Laf kuruluşu (morfomelar) Kök hem affikslafın payları. Affikslerin dooru yazılması. Vokal garmoniyasına görä affikslär. Konson dönmeleri affikslerdä. İkillenän konsonnar. Yabancı (alma) lafların affiksenmesi. Sadä laflar. Katlı laflar. Lafetmenin kulturası. Lafın kuruluşu. Laf ailesi. Lafın payları: kök hem affiks. Laf düzücü hem laf diiştirici affikslär. Senselä lafların baş maanası hem ikincili maaması. Affiksli lafların dooru yazılması (vokal garmoniyasına görä). Kökün hem affiksin ekindä ikili konsonnar (in, tt, ss, kk, ll). Vokallan bitän köklerin affikslerin vokal başlantısına “y” peydalanması (kara+ya, top+a, köprü+yü, öz+ü, kara+dan, köprü+dän, dere+dän. Hem onun dooru yazılması.	• ne üüreder leksika, lafların demeklerini, sinonimleri hem antonimleri, omonimleri; • açıklamaa bilän lafların demeklerini; • dooru bulmaa sinonimleri, antonimleri hem omonimleri hem kullanmaa onnarı ana dilindä; • hep bir lafın kökü var yaz-yazda-yazma; • kalan lafların paylarını (afiks) top-topla-topladı-topladım-topladılar; • yapmaa analiz laflara kuruluşuna görä; • afiksleri dooru yazmaa; • düzmää türlü laflar ana dilinin affikslerinnän; • bilmää hem bulmaa birköklü lafları (göz, gözlük, gözcü; taş, taşçı, taşlık); • tekrar;
1	Tekrar	
17	ANNATMAA Çalışma şekkileri (plana görä) Aazdan hem yazmak artistik annatması natura işlerinä işlerinä görä hem hayvannara görä. Düzmää yaratma (plansız). Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Yazmak kiyat. Audirovaniye. Dialog. Yazmak kiyat. Kiyat. Adres. Okul predmetlerin baalantıları. Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı,	• okumaa annamaklı, açık, dooru, demekli, hızlı literatúra formalarında; • türlü tip okumaklar: kompakt, ayırmaklı, komentariyalı, rollerä görä. • aklında okumaa da tekstlärä görä analiz yapmaa içindeliinä hem formasına görä, bulmaa temalarını hem süjetlerini; • teksti payetmää logikayca fragmentlärä, planını düzmää; • kendibaşına tekst planı düzmää da ona görä annatmaa logikayca, yaratmanın içindeliinä görä, kendinä görä annatmaa; • bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä; • nota koymak işin bitmesindä, yapmak

Saat	Üürenmä programanın içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
	hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarında; aazdan annatmak janralarala görä uşaklar için (resimlemäk). Soñiokültür üürenmäk uuru Lafetmenin ilerlemesi Ukrainanın devlet dili. Gagauzların dedeleri. Milli simvolikanın tarihi. Devlet gimni. Bayrak, gerb. Okul. Hatır kiyada. Ana tarafım. Kiev-Ukrainanın merkezi. Ana boba. Adetlär gagauz aylesindä. Legendalar hem annatmalar Kiev için hem gagauzlar için. Ukraynanın anılmış insannarı-T.G.Şevçenko hb. Gagauz halkın anılmış insannarı. Gagauz halkın devlet nişannarı. Halkın zanaatları. Gagauz halkın yortuları (kolada, paskellä, troița). STRATEGİYAYA GÖRÄ ÜÜRENMÄK UURU	düşünmäk işlerä: analiz, yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.

6-cı sınıf

(68 saat, 2 saat aftada)

Saat	Üremlä programanın içindekiläri	Devlet standart üremlärläri uurları
1	LİNGVİSTİK MAANANIN ÇİZGİSİ GİRİŞ Ana dili için haberlär.	
2	Tekrar Cümlä. Fonetika hem grafika. Leksika hem frazeologiya. Morfologiya. Laf kuruluşu.	
20	Söz payları. Adlık Kendibaşına söz payları, yardımcı paylar hem duygular. Adlıkların hallanması: ikili hallanmak, hallar. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması. "k" konsonnan bitän çokkısını adlıkların hallanması. "k" konsonnan bitän adlıkların küçüldek forması. Çokluk sayısında adlıkların hallanması. Adlıkların hallanması. Saabilik forması. Adlıkların hallanması çokluk sayısında. Alma adlıkların hallanması. Cümledä adlık sintaksis maanası. <i>Lafetmäk kurlurası.</i> Adlıkların kullanması ana dilindä. Adlıkların hallanması; ikili hallanmak. Konsonnan bitän adlıkların hallanması. Vokallan bitän adlıkların hallanması. Okul predmetlerin baalantıları Küçüldeki afikslerlän laflar yaratmalarında (literatura).	Üremlärläri läözüm bilsinnär: • ne annadär morfologiya, adlıkların bütün demelerini, cümledä adlıklar ne olabilir;• adlıkların düzülmesi, üremlärläri kuralları;• tanımaa adlıkları, dooru kullanmaa adlıkları lafetmäktä, bulmaa üremlärläri orfogramaları hem açıklamaa onnarı.
9	Nışannık Nışannık. Nışannıkların yaratmalar uurları. Nışannık cümledä. Nışannıkların düzülmesi. <i>Lafetmäk kurlurası.</i> Nışannığın kullanması ana dilindä. Nışannığın maanası. Okul predmetlerin baalantıları Küçüldeki afikslerlän laflar yaratmalarında (literatura).	• nışannığın maanasını, morfologiya karakteristikalarını, yaratmalar uurları, sintaksis funktiyasını. Onun adlıkların kullanmasını, uzlaşmasını, hallanmasını;• tanımaa nışannıklar, dooru onnarı kullanmaa, yapmaa morfologiya karakteristikasını, dooru yazmaa nışannıklar, bulmaa üremlärläri orfogramaları, bulmaa üremlärläri orfogramaları onnarda hem dooru yazmaa;
12	Sayılık Sayılık: sayı sayılıkları, sıra sayılıkları, paylaştıran sayılıkları, bölmä sayılıklar, bellisiz sayılıklar, katlı sayılıklar. Sayılıklar cümledä. <i>Lafetmäk kurlurası.</i>	• sayılık (bütün tanımak)-maanası morfologiya karakteristikaları hem sintaksis funktiyaları. Sayılıkların soyları:bölmä hem bellisiz sayılıklar; sadä hem katlı sayılıklar. Sayılıkların

Saat	Üüremnä programanın içindekiläri	Devlet standart üürenicilärin uurları
9	Sayıllıkların dooru sölenmäsi, onnarın dooru kullanması, türlü formalarda hem hallarda, hem adlıklarlan baalantısı. Okul predmetlerin baalantıları Sayıllıkların dooru hallanılması okumakta hem aazdan daava esaplamlarında (matematika); sayıllıkların kullanılması cuvap edärkän urokta (geografiya, tarih (istoriya)). Aderlik Aderliklerin bölümneri: üz, gösrerici, soruş, bellilik, bellisiz, inkär, ilişiklik, saabilik. Hatırlık aderlii. <i>Lafetmäk kurlurası.</i> Aderlik (bütün tanımak)-maanası, morfologiya karakteristikaları hem sintaksis funkşiyaları. Aderliklerin bölümneri: üz, gösterici, soruş, bellilik, bellisiz, inkär, ilişiklik, saabilik. Hatırlık aderlii. Aderliklerin hallanması. Aderliklerin dooru yazılması.	hallanması; • Tanımaa sayıllıkları, dooru onnarı kullanmaa hem onnarı ilişitirmääbizim lafetmemizä, dooru yazmaa lafları üürenmiş orfogramalara görä; • aderliklär (bütün tanımak)-maanası, morfologiya karakteristika hem sintaksis funkşiyaları; • Tanımaa aderlikleri, aderliklerin soylarını, hallanmaa aderlikleri, dooru yazmaa aderlikleri;
15	İşlerin maanası A n n a t m a (plana görä). Aazdan hem yazmak artistik annatması natura işlerä görä hem hayvannara görä. Düzmää yaratma (plansız). Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Yazmak kiyat. Birdiri. Okul predmetlerin baalantıları Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk). Soşiokülür üürenmäk uuru. Lafetmenin ilerlemesi Ukrayna'nın devlet nişannarı. Benim sevgili ana tarafım. Ana tarafım sedefleri. Ekme hem paalı iş dünnäda. Sän insannarın içindä. Halkın zanaatları. Benim dilim-benim dostum. Legendalar hem masallar ana dilindä. STRATEGİYAYA GÖRÄ ÜÜRENMÄK UURU	• okumaa annamaklı, açık, dooru, demekli, hızlı literatura formalarında; • türlü tüp okumaklar: kompakt ayırmaklı, komentariyalı, rollerä görä; • aklında okumaa da tekstlerä analiz yapmaa içindekinä hem formasına görä bulmaa temalarını hem süjetlerini; teksti payetmää logikayca fragmentlerä, planını düzmä; • kendibaşına tekst planı düzmää da ona görä annatmaa logikayca yaratmanın içindeliinä görä, kendindän da annatmaa; • bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmeleri plana görä; • nota koymak için bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.

7-ci sınıf

(68 saat, 2 saat aftada)

Saat	Ürenmä programının içindekileri	Devlet standart ürenicilerin uurları
1	LİNGVİSTİK MAANANIN ÇİZGİSİ GİRİŞ Gagauz dilin yeri başka dillerin arasında Ukraynada.	
3	Tekrar Laf kuruluşu. Morfologiya. Adlık. Nışannık. Sayılık. Aderlik.	Ürenicilär läazım bilsinnär:
20	İşlik İşlik: işliklerin temel forması, işliklerin düzülmesi. Sadä işliklär. Düzülü işliklär. Katlı işliklär. Düzülü işliklär. Katlı işliklär. İşliklerin diişilmesi; işliklerin çalımları: oluşluk çalımlı, sankilik çalımlı, läazımnik çalımlı, isteyişlik çalımlı, izin çalımlı. Şindiki zaman. Gelecek zaman. Bellisiz gelecek zaman. Mutlak gelecek zaman. Sadä formalı geçmiş zaman. Katlı formalı geçmiş zaman. Mutlak geçmiş zaman. Bellisiz geçmiş zaman. Çoktan geçmiş zaman. Neetlik geçmiş zaman. Mutlak gelecek zamanın temeli. İşliin bellisiz forması. İşliin modal formaları. İşliiktän adlar. Lafetmäk kulturası. İşliklerin kullanması ana dilindä. Okul predmetlerin baalan tıları Metafora (literatura).	• işliklerin zamannarını, işliin bellisiz formasını, işliin diişilmesi (konjuklanması);• bulmaa işlikleri cümledä, koyma onnarı temel formasına, bulmaa zamannarı, dooru bulmaa işliin üzlerini hem sayılarını;
16	İştennik. Hal iştenii İştennik. İştennik laf çevirtmesi. Halizlik iştennikleri. Ortalık iştennikleri. Çekimnik iştennikleri. Zormalık iştennikleri. Çekimnik iştennikleri. Hal iştennii. Hal iştenniin laf çevirtmeleri. Yardımcı söz payları: izmetçi payları: izmetçi adlar, paycıklar, modal lafları, duygucular. Lafetmäk kulturası. İştenniin kullanması ana dilindä. İştennin maanası bizin lafetmämizdä. Okul predmetlerin baalan tıları. Süreti kurarkana hal iştenniklerin kullanması (literatura).	• iştenniin iki formasını hem onun diişilmesini hallarda hem sayılıklarda;• bulmaa iştennikleri cümledä, kurmaa cümlä iştenniklerlän, iştennin laf çevirtmesini;• işhallıkların çoyun var yarıştıricı uuru nice da nışannıkların;
	İşhallık İşhallık.	

Saat	Üürenmä programının içindekileri	Devlet standart üürenicilerin uurları
8	Lafetmäk kulturası. İşhallıkların kulturası ana dilindä. İşhallıklar göstererler işliin hallarını da baalaşêrlar işliklärän.	• Tanımaa işhallıkları cümledä, dooru onu kullanmaa, bulmaa işhallıkların yaraştırıcı uuru, bilsinnär bulmaa işhallıkları tekstlerdä da sölemää ne gösterer her biri, becersinnär cümlelerä eklemää uygun işhallıkları;
5	İzmetçi adlar Ardlaflar. Baalaycılar. Paycıklar. Modal laflar Lafetmäk kulturası. İzmetçi lafların kullanması ana dilindä. İzmetçi lafların maanası bizim lafetmemizdä, onun kullanması söz paylarınnan barabar da göstererler erlik ilişikliini lafların arasında.	• bilsinnär izmetçi adları: baalaycıları, paycıklar, duygucuları hem onnar yazılmaklaanı; • becersinnär bulmaa izmetçi adların dooru yazmaklarını;
1	Tekrar	
14	İşlerin maanası Audirovanie. Dialog. Annatma (plana görä) Geniş hem dar annatma. Annatma-yazdırma insanın uzununu hem insanın işlemesini. Yaratma-annatma (aazdan lafetmäk hem yazmak) kendi fikirinä görä. Çevirmäk başka dillerdän ana dilinä. Yazmak kiyat.inanmak kiyadı. Okul predmetlerin baalantıları: Aristik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenilii yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarında; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk). Soşiokülür üürenmäk uuru Lafetmenin ilerlemesi Ana dilim-halkın yaşamak sızıntısı. Benim küüyümün istoriyası. Annaşmak kulturası insannarın arasında. Benim gün duumam. Benim sevgili zanaatım. Gagauz halkının sedefleri. Gagauz halkın adeetleri. Bucaan lanşaftı. STRATEGİYAYA GÖRÄ ÜÜRENMÄK UURU.	• işitmää hem kolay annamaa yabancı sözü, düzmää kolay hem zoor plan, okumak tekstä görä; • bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä; • nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.

8-ci sınıf

(68 saat, 2 saat aftada)

Saat	Ürenmä programının içindekiläri	Devlet standart ürenicilerin uurları
1	LİNGVİSTİK MAANANIN ÇİZGİSİ GİRİŞ Gagauz dilimiz zengin hem düzgün bir dil, o hem büyük annaşmak insannarın arasında.	
2	Tekrar Söz payları. Sintaksis.	Ürenicilär läazım bilsinnär:
22	Sintaksis. Nişannar. Lafbirleşmeleri hem cümlä Lafbirleşmelerinin çeşitleri: işikli, adlıklı, nişannıkları hem hallıklı lafbirleşmeleri. Lafbirleşmeleri hem cümlä. Lafbirleşmelerin bölükleri. Bellilikçi laf lafbirleşmelerinin çeşitleri: birinci, ikinci, üçüncü izafetler. Çiftli laflar. Bölünmüz lafbirleşmeleri. Cümlä. Annatma, izin hem şaşma cümleleri. Sadä cümlä. Lafetmäk kulturaşı. Dooru kullanmak subyektı hem predikatı cümledä, ikinci payları cümledä. Tamannık, bellilik hem hallık ikinci payları cümledä. Okul predmetlerin baalantıları. İnersiya artistik yaratmada (literatura).	lafbirleşmenin bölüklerini cümledä, katlamasını sadä cümlelenin; ürenmiş kural punktuatıyasından;annatmaa lafbirleşmelerin kurulmasını, ayırmaa onun çeşitlerini, bulmaa baş hem ikinci payları sadä cümledä, dooru onnarı kullanmaa lafetmemizdä, dooru koymaa punktuatıya nişannarı, bulmaa hem doorutmaa yannişlıkları, ürenmiş kurallara görä;
30	Sadä cümlä Cümledä laf baalantısı. Baş paylar. Subyekt. Predikat. Sadä hem katlı adlardan predikat. İşiktän hem adlardan predikat. Predikatın subyektlen uzlaşması. Cümlelerin ikinci payları. Dooru hem kıynaş tamannık. Bellilik. Eklembellilik. Hallıklar. Sadä cümlelerin kurulmuşça soyları. İki öz payları cümlelär. Bir öz paylı cümlelär. Belli üzlü cümlelär. Bellisiz üzlü cümlelär. Bütünneşik üzlü cümlelär. Deyici cümlelär, üzlüsüz cümlä. Lafetmäk kulturaşı. Dooru kullanmak söz paylarını cümledä. Maanaları cümledä.	cümlelenin kuruluşunu, ürenmiş kuralları;bulmaa annatmalarda sadä cümleleri, bulmaa tekstlarda bai paylarına hem ikincili paylarını, bulmaa yannişlıkları;
1	Tekrar	
12	İşlerin maanası Audirovanie. Dialog. Annatma (katlı plana görä). Geniş hem dar annatma. Annatma-yazdırma anmak taşları	işitmää hem annamaa yabancı sözü, tutmaa aklında işidilmiş hem okunmuşu, annatmaa kendi başına kurulmuş plana görä (sadä hem katlı);

Saat	Üürenmä programının içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
	için, istoriya hem kultura için. Yaratma-annatmaa (malä için, küü için, kasaba için) kendi fikirinä görä. Çevirmäk-dillerdän ana dilinä annatmaları, angılarında var yazdırma elementleri anmak taşları için, kasaba için. Yazmak kiyat. İşin planı. Protokol. Okul predmetlerin baalantıları. Artistik yaratma hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk). Soñiokültür üürenmäk uuru. Lafetmänin ilerlemesi “Dili läüzüm bilelim-salt onunnan biz insanız”. Gagauz halkın anmak taşları. Ana dilindä kiyat-gagauz halkımıza paalı baaşıştır. Gagauz yazıcıları. Çoktankı gagauz küüyün adeetleri. Ana tarafım-Bucak. Gagauz devlet nişannarı. STRATEGİYA GÖRÄ ÜÜRENMÄK UURU	• bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmeleri plana görä;• nota koymak işin bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: toplamak, sintez hem shema yapmak.

9-cu sınıf

(68 saat, 2 saat aftada)

Saat	Ürenmä programının içindekiläri	Devlet standart ürenicilerin uurları
1	LİNGVİSTİK MAANANIN ÇİZGİSİ GİRİŞ Gagauz dilin maanası halkın yaşamasında	
3	Tekrar Sadä cümlä. Sadä cümlelerin kuruluşça soyları. Geniş sadä cümlelerin söz dizimi.	
12	Katlı cümlä Dalsız katlı cümlä. Baalayıcılı dalsız katlı cümlelär. Lafetmäk kulturası. Dalsız baalayıcısız katlı cümlä, nişannıklar baalayıcısız katlı cümledä.	Ürenicilär läüzim bilsinnär: • läüzim bilsinnär ani ana dilindä var baalayıcısız katlı cümlelär, bu cümlelär kurulêrlar nişannıkların yardımınan;• bulmaa annatmaktarda bu cümleleri, dooru kullanmaa onnarı lafetmäktä, dooru yazmaa durguçluk nişannıkları, bulmaa hem doorutmaa yannişlıkları ürenmiş kurallara görä;
12	Dallı katlı cümlelär Dallı cümlelerin soyları: annadıcı dal cümlelär, bellilikçi dal cümlelär, hallık dal cümlelär: er, nicelik hem nekadarlık, zaman, neet, sebeplik. Sankilik hem brakım dal cümleleri. Birkaç dal cümleli katlı cümlä. Lafetmäk kulturası: Dalsız katlı cümlelär. Dallı katlı cümlelär, baalayıcısız katlı cümlä, virgül hem noktaylan virgül baalayıcısız katlı cümlelerdä.	• maanaları katlı cümlelerdä, onnar läüzim bilsinnär kullanmaa virgülü hem noktayı katlı cümlelerdä;• tanısınar katlı cümleleri hem kullansınar onnarı, dooru koymaa hem açıklamaa nişannıkları katlı cümlelerdä, bulmaa yannişlıkları kendi hem yabancı tekstlärdä;
10	Baalayıcısız katlı cümlä Paylaştıran nişannıklar katlı cümledä. Opfografiya punktuatıyası baalayıcısız. Virgül hem noktaylan virgül baalayıcısız katlı cümlelerdä. İki nokta baalayıcısız katlı cümledä. Çizgi baalayıcısız katlı cümlelerdä. Cümlelerin ayırılı ikincili payları. Belliliin, hallıkların hem tamannıkların ayırılması.	• läüzim bilsinnär ani ana dilindä var baalayıcısız katlı cümlelär, bu cümlelär kurulu nişannıkların yardımınan;• bulmaa annatmaktarda bu cümleleri dooru kullanmaa onnarı lafetmäktä, dooru yazmaa durguçluk nişannıklarını, bulmaa hem doorutmaa yannişlıkları ürenilmiş kurallara görä;
6	Katlı cümlä türlü baalantılarlan Belliliin ayırılması. Hallıkların ayırılması. Tamannıkların ayırılması. Lafetmäk kulturası. Dalsız baalayıcısız katlı cümlä, nişannıklar baalayıcısız katlı cümledä.	
2	Doorudan hem kıynaş söz. Dialog Doorudan hem kıynaş söz . Durguçluk nişannıkları doorudan sözdä. Dialog. Doorudan söz kıynaş sözlän	• bulmaa tekstlärdä dooru hem kıynaş sözü, koymaa punktuatıyayı dooru bu

Saat	Üürenmä programının içindekiläri	Devlet standart üürenicilerin uurları
	diıştirilmesi. Lafetmäk kulturası: Doorudan hem kıynaş sözlän kullanması ana dilindä. Dialog kullanması ana dilindä. Okul predmetlerin baalantıları: Süretin lafları dialogta hem yaratmada (literatura).	cümlelerdä; • bulmaa dooru hem kıynaş sözü;
8	Tekrar Kaavileştirmek üürenilmiş konuları	
14	İşlerin maanası Annatma (plana görä). Kısa hem ayırma annatma türlü stillerä görä. Yaratma (plana görä). Aazdan hem yazmaktan publijistik stilä görä. Çevirmekler ukrayna hem rus dilindän her türlü stillerä görä. Audirovaniye. Dialog. Yazmak kiyat. Avtobiografiya. Okul predmetlerin baalantıları: Artistik yaratma hem onun payları; annatmak hem yazdırmak predmetleri, insanı, hayvanı üürenili yaratmalarda (literatura). Aazdan yazdırmak resim yaratmalarda; aazdan annatmak janralara görä uşaklar için (resimlemäk). Soñiokültür üürenmäk uuru. Lafetmenin ilerlemesi İleri giden ana dilim Gagauz halkın yaşamak yerleri. Bucak-ana tarafım. Gagauz halkın istoriyası (tarihi) İlkyaz yortuları Gagauz halkın insannarın zanaatları. Var bin yol-biri benim. Benim sevgili televiziyon peredaçam. STRATEGİYAYA GÖRÄ ÜÜRENMÄK UURU	• becersinnär işitmää hem annamaa annatmakları, yapmaa kısından yazı, işidän hem sesleyen tekstlerä görä, annatmaa plana görä, ayırmaa material yaratmalar için; • bulmaa kendi başına paylarını işlemektä, neetleri hem ilerletmekleri plana görä; • nota koymak için bitmesindä, yapmak düşünmäk işlerä: analiz yarışmak, toplamak, sintez hem shema yapmak.